

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 10 december 2013

Mål nr

T 3281-12

KLAGANDE

EH

Ombud: Advokat KL

Ombud: Advokat JS

MOTPART

Rikspolisstyrelsen

Box 12256

102 26 Stockholm

Ombud: LS

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2012-06-15 i mål T 10411-11

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

EH ska ersätta Rikspolisstyrelsen för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 15 000 kr, avseende arvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

EH har yrkat att Högsta domstolen fastställer tingsrättens dom. Han har vidare yrkat att Högsta domstolen ska befria honom från skyldigheten att ersätta Rikspolisstyrelsen dess rättegångskostnad i hovrätten samt förplikta Rikspolisstyrelsen att ersätta honom för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

Rikspolisstyrelsen har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Polisen omhändertog den 21 mars 2006 EH (då med namnet PE) enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer. I samband med ingripandet – som skedde i närheten av EHs bostad – anmäldes han för bl.a. misshandel. Efter ett besök i bostaden fick polisen bekräftat vad EH uppgett om att hans nioårige son var magsjuk och att sonen befann sig ensam i bostaden. Polisen hävde då omhändertagandet.

2. Påföljande dag sände polisen en rapport enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) till socialnämnden. I rapporten angavs under rubriken ”Kort redogörelse” bl.a. följande.

”2006-03-21, kl 23.30 omhändertogs E med stöd av LOB då han var berusad/aggressiv och hade gjort sig skyldig till Misshandel, mm mot en taxichaufför.”

3. Individ- och familjenämnden i Västerås (socialnämnden) beslutade den 23 mars 2006 att omedelbart omhänderta sonen enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Ett äldre syskon omhändertogs dagen efter. Besluten om omedelbart omhändertagande fastställdes av länsrätten den 5 april och av kammarrätten den 9 maj.

4. Socialnämnden ansökte om att barnen skulle beredas vård enligt 1 och 2 §§ LVU (jfr 8 §). Ansökan avslogs av länsrätten den 29 maj 2006. Kammarrätten lämnade nämndens överklagande utan bifall den 25 juli 2006 och förordnade att de omedelbara omhändertagandena av barnen skulle upphöra.

5. I juli 2006 väcktes åtal mot EH under påstående att han den 21 mars 2006 hade gjort sig skyldig till våld mot tjänsteman, skadegörelse och bedrägligt beteende. Tingsrätten ogillade den 12 maj 2009 åtalet för våld mot tjänsteman men fällde till ansvar i övrigt. Domen vann laga kraft.

Frågan i målet

6. Frågan i målet är om den i rapporten till socialnämnden intagna formuleringen att EH hade ”gjort sig skyldig till Misshandel, mm mot en taxichaufför” åsidosätter hans rättigheter enligt artikel 6.2 eller artikel 8 i Europakonventionen.

Rättsliga utgångspunkter

7. Europakonventionen tillförsäkrar den som befinner sig i konventionsstaterna vissa rättigheter och friheter. Enligt artikel 6.2 ska var och en som har blivit anklagad för brott betraktas som oskyldig till dess hans skuld har lagligen fastställts. Oskuldspresumtionen är ett element i rätten till rättvis rättegång enligt artikel 6.1. I artikel 8, som avser rätt till skydd för privat- och familjeliv, föreskrivs i punkten 1 att var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Bland de rättigheter som skyddas enligt artikel 8 ingår rätten till skydd för den enskildes goda namn och rykte.

8. Förutom att Sverige är folkrättsligt bundet av Europakonventionen gäller konventionen som lag här i landet. I ett mål som det här är det primärt konventionens ställning såsom svensk lag som får betydelse. Europadomstolens praxis får främst betydelse genom att den sätter gränser för vad som är en tillåten nationell rättsutveckling (se NJA 2012 s. 1038 I, p. 15).

Förhållandet mellan artikel 6.2 och artikel 8 samt Europadomstolens praxis av betydelse i målet

9. Artiklarna 6.2 och 8 har olika skyddsintressen. Medan artikel 6.2 syftar till att säkerställa att den enskilde får en rättvis rättegång, så syftar artikel 8 – såvitt här är av intresse – till att värna den enskildes rykte. Ett brottspåstående som inte innebär ett åsidosättande av artikel 6.2 kan utgöra en kränkning av rätten till skydd för personens rykte enligt artikel 8 (se t.ex. Ismoilov m.fl. mot Ryssland, no. 2947/06, dom den 24 april 2008, § 160). Det kan också vara så att uppgiften i ett enskilt fall innebär en kränkning av båda artiklarna.

10. Oskuldspresumtionen i artikel 6.2 har varit föremål för Europadomstolens prövning i åtskilliga avgöranden. En utgångspunkt har varit att tillämpningen av konventionen ska ske på ett sådant sätt, att rättigheten inte endast blir teoretisk och illusorisk utan även garanteras effektivt i praktiken. Domstolen har betonat att det måste göras en grundläggande skillnad mellan ett uttalande att någon är misstänkt och ett uttalande att någon har gjort sig skyldig till brott. Domstolen har vidare understrukt vikten av ordval rörande en person innan skulden har prövats. Artikel 6.2 hindrar inte en myndighet från att informera allmänheten om en pågående brottsutredning, men det måste ske på ett ansvarsfullt sätt för att respektera oskulds presumptionen. (Se Huseyn m.fl. mot Azerbajdzjan, no. 35485/05, 45553/05, 35680/05 och 36085/05, dom den 26 juli 2011, § 225 f. med hänvisningar till *Alenet de Ribemont mot Frankrike*, no. 15175/89, dom den 10 februari 1995, §§ 35, 38 och 41, *Minelli mot Schweiz*, no. 8660/79, dom den 25 mars 1983, § 38, och *Daktaras mot Litauen*, no. 42095/98, dom den 10 oktober 2000, § 41 ff.).

11. Europadomstolen har i flera fall bedömt att oskulds presumptionen har kränkts beträffande uttalanden som har varit ägnade att påverka allmänheten att betrakta den anklagade som skyldig (se Huseyn m.fl. mot Azerbajdzjan, *Butkevičius mot Litauen*, no. 48297/99, dom den 26 mars 2002, och *Alenet de Ribemont mot Frankrike*). Några närmare riktlinjer för när det utgör en rättighetskränkning att utan stöd i dom peka ut någon som skyldig till brott är emellertid svårt att läsa ut ur Europadomstolens praxis. I stället har Europadomstolen vid flera tillfällen framhållit att prövningen av om ett uttalande har utgjort en kränkning av oskulds presumptionen måste ske mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda fallet (se Huseyn m.fl. mot Azerbajdzjan, § 226, *Butkevičius mot Litauen*, § 49, och *Daktaras mot Litauen*, § 43).

12. En kränkning av rätten enligt artikel 8 förutsätter att det är fråga om ett angrepp av visst allvar och på ett sätt som har effekt på den enskildes privatliv

(se Mikolajová mot Slovakien, no. 4479/03, dom den 18 januari 2011, § 55). Fastän det inte har varit fråga om uppgifter som har fått spridning till allmänheten (jfr t.ex. Sanchez Cardenas mot Norge, no. 12148/03, dom den 4 oktober 2007) kan överlämnandet av känsliga uppgifter till en tredje part innebära en kränkning, om uppgifterna får betydelse för den mottagande partens handlande.

Utgångspunkter för prövningen

13. När det gäller tillämpningen av Europakonventionen såsom svensk lag på en sådan situation som är aktuell i målet, ska det i linje med Europadomstolens avgöranden ske en helhetsbedömning av omständigheterna. Bedömningen ska göras objektivt med utgångspunkt i den aktuella situationen. Vem som har uttalat sig samt i vilket sammanhang det har skett och med vilket syfte har betydelse. I vad mån någon enskild handläggare kan klandras saknar relevans.

14. En kränkning förutsätter att det rör sig om ett uttalande som ger ett sådant intryck av ställningstagande i skuldfrågan, att det på ett beaktansvärt sätt är ägnat att åsidosätta det intresse som rättigheten ska skydda. Vad som är att anse som beaktansvärt beror då främst på vilka verkningar uttalandet är ägnat att få.

15. Det finns ibland ett legitimt intresse av att uttrycka ett ställningstagande i skuldfrågan. Polis och åklagare får naturligtvis som ett led i lagföringen göra gällande att en misstänkt har begått brottslig handling. Det kan också finnas legitima skäl att göra uttalanden i anslutning till det rättsliga förfarandet, men det ska då ske med måttfullhet. Även i andra fall kan det vara försvarbart att det allmänna intar en ståndpunkt i skuldfrågan, trots att denna inte har slutligt avgjorts i domstol.

Bedömningen i detta fall

16. Rapporten till socialnämnden lämnades till fullgörande av den lagstadgade skyldigheten för myndigheter att genast anmäla om något gör att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd (se 14 kap. 1 § socialtjänstlagen). I rapporten anges att EH har ”gjort sig skyldig till Misshandel, mm mot en taxichaufför” trots att skuldfrågan ännu inte hade prövats av domstol. Syftet med rapporten motiverar inte utpekandet; i rapporten borde ha angetts att det var fråga om misstanke om brott.

17. Den felaktiga uppgiften har emellertid inte varit ägnad att inverka på den straffrättsliga bedömningen av vad EH anklagades för. Inte heller har uppgiften varit ägnad att inverka på domstolarnas bedömning i målen rörande hans barn. Beträffande det omedelbara omhändertagandet av barnen kan, med hänsyn till övriga föreliggande omständigheter, det förhållandet att EH felaktigt uppgavs vara skyldig till, i stället för misstänkt för, misshandel inte anses ha varit ägnad att inverka på socialnämndens bedömning. Förhållandena är inte sådana att felaktigheten i rapporten på något beaktansvärt sätt skulle vara ägnad att inverka negativt på EHs namn och rykte.

18. Av det anförda följer att EHs rättigheter inte har kränkts genom rapporten till socialnämnden, vare sig enligt artikel 6.2 eller 8 i Europakonventionen. EHs överklagande ska därför lämnas utan bifall och hovrättens domslut ska fastställas.

19. Vad Rikspolisstyrelsen har yrkat i ersättning för rättegångskostnad är skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ann-Christine Lindeblad, Lena Moore, Ingemar Persson (referent) och Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Helena Tjörnstrand